

ל' א מ"י פ"ב מהלכות
נוקד ממון הלכה א'
סמך עשין סח טו"ש ע"מ
ס"י שפ"ט ע"מ
ל' ב מ"י ש"ס פ"א הלכה
ה' סמך ש"ס טו"ש ע"מ
ש"ס פ"ב ע"מ ט'
ל' ג מ"י ש"ס הלכה ה'
טו"ש ע"מ ש"ס ע"מ
ט'
ד ה מ"י ש"ס פ"ג
הלכה א' סמך ש"ס טו"ש
ש"ס ע"מ ס"י מ"י ע"מ
פ"א:
בא ר מ"י פ"א הלכה
חובו ומזיק הלכה א'
סמך עשין טו"ש ע"מ
ס"י טכ ע"מ
בב ז מ"י פ"ד הלכה
ח' סמך ממון הלכה ח'
סמך עשין סח טו"ש ע"מ
ס"י טכ ע"מ ע"מ

א) לקמן י. כח: גג:
ב) רש"י וי"פ רש"י,
ג) כ"ס: כולו איך
מינייהו, ד) שמות כא,
ה) פי' שכן דרכו לילך
ולהזיק, ו) רש"י, ז) [לקמן
טו, י) רש"י מ"ז וע"י
רש"י,

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ולמזן
דלמז' כו' לא אמרש
היכא. י"ב הוא חזק
הקודם:

מוסף תוס'

א. [דהא] אי לא כתיבא
מחוייב תתן דלא תהיה
מועדת לכל דבר כמו אש
דאתא מיניה. רמב"ם ע"פ
פ"ט ע"מ. ג. [ו] איכ
אש נמי, אינו מועד
לשאתנו ראו נחשבו
ר"ס. ג. ואע"ג
דמי' [פטור], אינו חשבו
בכך אינו ראוי, אלא
גודל' כמו טמון באש.
ר"ס. ד. שאינו רגיל
להתקלקל ולא להשבר
ה. דאילו באנו ללמוד
את הקין מן השאר,
אף אנו נאמר שלא יחזק
חילוק בין תמוה למועד
וכולן משלמין נוק שלם,
דמקום שבא. רש"י.
ו. ומתחלת מועדין
הן לילך ולהזיק כשאר
הנוקד ועיפא מינייהו
שהיא לעולם כונתה
להזיק. רש"י.

לכחוד רחמנא פטרי. שור ומצעה ומימי אש מינייהו דכי פרכת
מה לקרן שכן כוונתו להזיק איכא למימר שן מוכיח מה לנן שיש
הנאה להזיקו קרן יוכיח ולכך דלמזר מצעה זה אדם מימי הכי כי
פרכת מה לשור שכן כוונתו להזיק תלמזר בנאש אדם יוכיח שאפילו
אין כוונתו להזיק חייב דתנן [לקמן
דף טו.]. אדם מועד בין ער בין יאן
מה לאדם שכן חייב בצרעיה דברים
שור יוכיח הגז השוה שבהן שדרכן
להזיק ושמייתן עליך אף איני אביא
אש: פדר אמר חדא מפרטי נמי לא
אפיה. דלא ראי קרן ומצעה שיש
בהן רוח חיים כהרי אש כו': וכולו
כי שדים צור צניייהו אפיה. אי
כתיב צור וחדא מהקד אמיה כוליה
ט' [מההוא ומאידך ג']. גדל השוה דאי
כתיב צור וקרן אמיה שן מינייהו הכי
מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב
שן שדרכו לילך ולהזיק לא כל שכן מה
לצור שכן מחילת עשייתו עומד לנוק
תלמזר בשן קרן יוכיח מה לקרן
שכן כוונתו להזיק צור יוכיח וחזר
הדין הגז השוה שבהן שדרכן להזיק
ומוקד כו' אף איני אביא שן וכן רגל

מקרן וצור דכי פרכת מה לצור שכן מחילת עשייתו לנוק תלמזר
ברגל קרן יוכיח מה לקרן שכן כוונתו להזיק צור יוכיח וכן אש מקרן
וצור ככולן מחילת הדין מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב אלו
כולן שדרכן לילך ולהזיק לא כ"ש מה לצור שכן מחילת עשייתו כו'.
וכן אי כתיב רחמנא צור וכן אש כוליה אינן נמי כתיב מקרן צהאי
דינא מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב רגל ואש לא כל שכן וכן
אדם מה לצור שכן מחילת עשייתו לנוק תלמזר בכל אלו שן מוכיח
מה לנן שכן יש הנאה להזיקו תלמזר בכל אלו צור מוכיח הגז השוה
כו' אף איני אביא כל אלו אבל קרן לא אמיה מינייהו דאיכא למיפדך
מה להגז השוה שצבור וכן שכן מועדים מתחילתן תלמזר בקרן. וכן אי
כתיב צור ורגל אמיה כוליה מהא דינא דצור לצר מקרן דכי פרכת
מה לצור שכן מחילת עשייתו לנוק תלמזר בשן ואש ואדם רגל יוכיח
מה לרגל שכן הזיקו מנאי דכל שעה היא מהלכת תלמזר בכל אלו צור
אמיה וחזר הדין הגז השוה כו' אף איני אביא כל אלו אבל קרן לא
כתיב צור ואש הוא אש כוליה דינא דצור וכן פרכת מה לצור
שכן מחילת עשייתו לנוק תלמזר ברגל וכן ואדם אש מוכיח מה לאש
שכן מועדת לאכול בין שראוי לה בין שאינו ראוי לה כגון עיני כלים
שאינו מועד אלא לדבר הראוי לה דבר שאינו ראוי לה מאי ניהו אדם
דכתיב [ונפל שמה שור או חמור שור ולא אדם חמור ולא כלים] [לקמן כח:]. דאש
נפל בצור אדם וכלים פטור בעל הצור הגז השוה שבהן כו' אף
איני אביא שן ואמו אדם ורגל צפנני דינא דכי אמרת אש מוכיח
ליכא למיפדך מה לאש מידי אבל קרן לא אמיה דמה להגז השוה
צבור ואש שכן מועדים מתחילתן. ולהכי נקט רבא צור דמחזק מאידך
לא מני למימר כי שדית חד צניייהו אמו כוליה מההוא ומחזק מאידך
דהא מכל מרי מינייהו לא הוה אמו לא קרן ולא צור וכן קרן מאש
ורגל וכן ואדם לא דמה לכוליה שכן מועדין מתחילתן וצור נמי
לא אמיה דמה לכוליה שכן דרכן לילך ולהזיק. ואי קשיא לך לימא
כי שדית קרן צניייהו אי נקט קרן איכא תרי דלא אמי מינה ומחזק
מאידך דאי נקט או רגל או שן או אדם כהדי קרן לא אמיה אש
מינייהו דפרכינן מה להגז השוה שבהן שיש בהם רוח חיים וכן צור
נמי לא אמיה מינייהו ואי נקט אש כהדי קרן לא אמיה שן וצור
מינייהו דכי פרכינן מה לאש שכן אוכלת אפילו דבר שאין ראוי לה
כגון כלים תלמזר בשן דפטור על הכלים דתנן צמתיתין [לקמן טו:]. ליכא
למימר קרן יוכיח וצור נמי לא אמיה מינייהו שכן דרכן לילך ולהזיק
מה שאין כן בצור: ונמאן דלמזר כו'. לא אימפרש [א] היכא:
אז

להלכותיה. למה שיש צוה מה שאין צוה: לפטורן בנשום הרביע. דכתיב צוה [שמות כג] וצער בשרה אחר דלא חייבין אלא בשרות הנזק:
פלוגתא דרבי יהודה ורבנן לקמן בשליה פרק שור שנחא את הפרה [ג]. ודרשה דצור נראה צעני דכדי נסבי לה דהא צור אינטייכא ליה
במיתב דהא מכל מרי מינייהו לא נפק דכוליה דרכן לילך ולהזיק לצר מבור אלא איידי דדריש להלכות האחרים נקט לה נמי: לפטור
צו את האדם. כדררשין [לקמן כח:]. שור ולא אדם: אדם. להכי כתיבה רחמנא: להיבדו בצרעיה דברים. כער ריפוי שבת ובזשת משא"כ בכל
הני: לפטור צו את הטמון. שאם היו צגדים טמונים בגדים פטור המצער דכתיב ציה [שמות כג] או הקמה ודרשין בשליה הכנס
לאן לדיר [לקמן דף טו.]. מה קמה בגלוי אף כל גלוי לאפוקי טמון דלא מה שאין כן בצור וצור ומצעה ורבי יהודה קא פליג התם:
לאמרי

כי שדית בור בינייהו אתיא בוריהו. מה שפי' הקונטרס דשן אמיה
מבור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול בין ראוי
לה בין שאין ראוי לה תלמזר בשן שכן מועדת לאכול אלא בראוי
לה וקשה דלא תלמזרן שאינו ראוי בשן דאם אכלה דבר שאין ראוי
לה לא הוה תולדה דשן אלא תולדה
דקרן כיון דאין הנאה להזיקה ואי
משכתת בשום ענין יליף מאש
דמתחייב אף באין ראוי ונראה דשן
נמי אמיה בפלגא דינא או מאש
לחודיה ומיניה ו"ל לפירוש הקונטרס
דשפיר פרכינן פירכא דלא שייכא בשן
דכהאי גוונא פריך בהחובל [לקמן
דף פח.]. גבי עבד ואשה מה לאשה
שכן אינה צמיתה אף מה שפירש צור
יוכיח שאין מועד לדבר שאין ראוי לו
כגון אדם קשה חדא דלא פטר אדם
אלא ממיניה ולא ממוקד ועוד אטו
משום דפטור אדם ממוקד אין ראוי
והלא כתיב נמי פטור טמון [ועוד לקמן
דף טו:]. גבי חומר צבור מבור אין
מואל לרבי יהודה דמחייב על נוקי
כלים צבור אין ראוי צבור והא
משכתת ליה אדם אלא נראה דאדם
נמי חשוד ראוי לצור דראוי למוקד צהבנא
אין ראוי דלא מוקא להו הבלא ו"ע דכלים חדמי מפקעי צהבנא
כדלמזר בסוף פרק הפרה לקמן [דף נד.]. מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים
צהבנא ו"א והיכי אמי אש מבור וחד מאינן מה לאינן שכן אין כח
אחר מעורב צו תלמזר באש דכח אחר מעורב צו דהוי קולא מדפריך
בסמוך גבי אבנו וסכינו ומשאו מה לצור שכן אין כח אחר מעורב
צו ו"ל דצור שנעשה בלא כח אחר חמור מאבנו וסכינו שלא הזיקו
בהליכתן אלא לבתר דניימי ולא נעשו צור אלא ע"י כח אחר אבל
אש שהולך ומזיק בהליכתו ע"י כח אחר חמור מבור שאין הולך
ומזיק אלא בנקומין והא דקאמר בסמוך אש מוכיח שכן כח אחר
מעורב צו חייב ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב צו חשודי ליה כאילו
צעמנו עושה את הכל וחייב משום חזיו ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב
צו חשודים כאילו צעמנו עושה את הצור הוה בלא כח אחר אי נמי
היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב צו ידיה [חמור יומר
שע"י זה הולך ומזיק לנרמחוק מה שאין כן בצבור וסכינו ומשאו ו"א]ת
והיכי אמו כוליה מאש וצור מה לאש וצור שכן מעשיו גרמו לו
דמפרש לקמן גבי צור המתגלגל ואש נמי מעשיו גרמו לו שהדליק
האש ו"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שהרוח מסייעו ו"א]ת
מבור ואדם נמי היכי אמו מה לצור ואדם שכן מעשיו גרמו לו ו"ל
דאמו מבור ואדם ישן או נופל מן הגג ברוח שאינה מנייהו דחייב
כדלמזר לקמן בסוף פרק שני [דף טו.]. ו"א]ת מבור ורגל היכי אמי
מה לצור ורגל שכן הזיקו מנאי דלקמן חשיבין צור הזיקו מנאי ו"ל
דאין צור הזיקו מנאי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר
צומרא אחת ששזה צבור וכותל ואילן: [ש"ב] מועדין וכו'. אין
לפרש שמשלמין נוק שלם דאם כן קרן נמי אמיה כיון דלא כתיב אלא
מפרש ר"ת דמועדין מתחילתן היינו שדרכן להזיק משא"כ בקרן דקאמר
שוורים בחוקת שימור קיימי למ"ד [פלגא דניקא קנסא ולמ"ד אדרבה
קרן עדיפא היינו למ"ד דפלגא ניקא ממונה שדרכו להזיק ולא קיימי
בחוקת שימור ו"ל כמו שפירש הקונטרס דלא אימפרש היכא:
"ג] [ה"ב] ו"א]ת. הוה מני למימר דכוליה אינטייך למיתב
דאי לא כתיב אלא הוה נפקא ממד מהקד
וצור הוה פטרי צוה כלים ואי יליף ממד מהקד ומאש הוה פטרי צוה
טמון ומנאי לא קמי אלא להגדיל תורה ויאלד: [ב] [ה"ב] צבור בו
את הבלים. אגב אורחיה נקטיה דצור לא אמיה מכוליה:
אש צבור בו את הטמון. הוה מני למימר לחייב צו את הכלים דאש
לא אמיה מצעלי חיים אלא ממד מינייהו וצור דפטור צו את הכלים:

רבינו הגנאל

אמ' רבא וכו' רבינו כי שדיית
בור בינייהו אחיין ברי
מקין כו'. מה לשור ובור
שדרכן להזיק ושמייתן
עליך אף אני אביא האש.
מה לשור שכן שן בו
רוח חיים בור יוכיח שאין
בו רוח חיים. מה לבור
שתחילת עשייתו לנוק שור
יוכיח וחזר הדין כו'. וכן
כולן. והלא אמאי הילכת'
פלגניהו רחמנא. ואוקמה
רבא להילכותיה. קרן.
חילק בין תמוה למועד.
שור, לפטורן בשרות
הרבים, בור, לרבנן לפטור
בו את הכלים. ור' יהודה
אש, לרבנן לפטור בו
את הטמון כדכתיב לטמור
לקמן [סא. ב]. לר' יהודה

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ו.

עין משפט
גור מצוה

לאסווי ליחכה נירו. שאם ליחכה האש חרישמו של חצירו או סקסכה אצניו חייב. בצבנים שייך לשון סקסוך שלא נשרפו לגמרי אלא סקסכה ונדבקה האש בהן וסקסכה מעט כדאמרין (חולין דף ז' ע"ב) גבי פגימת סכין מסוכסכת מרוח אחת שלא נפגמה מב' לדין לגמרי. ולהכי כתב אש לחייבו בהני דנפקא לן התם (לקמן ט.) מאו השהה דלא שמעינן מהני דמתינתין הא מילתא ליתחייב דבבר שאינו ראוי לה כגון הכא שאין עיקר אש בכך: הגז השוא שבהן שדרין (לפנינו כו'). דמשמע אף כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך ומאי מנית לאסווי: היינו אש. דמולדה דאש היא דמאי שנהא אש מינה שכן כח אחר מעורב בה הינו נמי כח אחר כו': כפר דנייתין. מוקי בהן שור או חמור: אי דאפקריה צין לרב צין (שמואל) דלפנינו (בבבב) דפ' המניח את הכד (לקמן דף ט"ז): היינו כו'. דמתינתין אמרי כל תקלה שהפקיר נפקא לן מצור דחייב דמי היכי דחייבא דבור הוא כהני' דהוי הפקר כדאמרין דפ' שור שנגח את הפרה (לקמן דף ע"ג): על עסקי כרייה ופתיחה צלה לו אף כל תקלתו שהפקיר חייב דהא נמי תמילת עשייתן לנזק דהוא ליה לאסוקי אדעתיה דסופו ליפול ברוח מנייה: אש סוכית. והיינו דנקט בפתמי' הגז השוא: שכן דרבי אילין כו'. אכל אלו לא הויקו בהליכתן אלא השור והחמור נתקל בהן: וחזי בהן דיון. דליכא למפקד מה לצור שכן אין כח אחר מעורב בו ואמאי צלה הגז השוא דמתינתין: צורו המסוגלגל כגון הינו אכן כהני' דבעודה במקומה לא הויקה וגלגלה רגלי אדם ובהמה למקום אחר והויקה שם: אי צהדי דאולי מוקי כו' לא גרס והכי גרסינן היכי דמי אי דאפקריה צין לרב צין לשמואל כו': מעשיו כרייתו גרמה את היזק אכל מעשיו של זה לא הויקה אלא רגלי אדם ובהמה שגלגלוהו: שור יודית. שאין מעשה צעלים גרמו היזק אלא ממונו הויק והיינו הגז השוא דנקט בפתמינתין: כל אלו שאמרו. וקמשיב ואילן להו אלו הפותקים צינמיהם וגורפין מערותיהם כלומר כל אלו שאמרו חכמים שיש להן רשות להשליך נוקיעין לרה"ר ואלו הן פותקין צינמיהם פותקין צינורומיהם המתלחים שופכים ששופקין מהצריהן לרה"ר: וגורפין מערותיהם. ומשליכין וצליהן לרה"ר:

גליון הש"ם

תוס' ד"ח מה לבור שכן שלא ברשות דאפי' עשאו ברשות ע"י לקמן כח ע"כ מוס' ד"ה הש"ם:

מוסף ר"ש

כולם מבורר למדנו. כל תקלה בור הוא ואפי' ג' דלא הפקיר (וע"ל ג'). כל אלו שאמרו. חכמים מומתין לקלקל כהני' ואלו הן פותקין ביביותיהן. לקלא שופקין שלהן כהני' כו'. ע"כ ניזיר התקלה שפיקין על מי משפיקים ביה לרה"ר (לקמן ט' ע"ב).

מוסף תוס'

א. פירוש. (ואי' השני שבאה התקלה על ידו חייב ולא הראשון. ר"פ. ב. הכא נמי לא יתחייב המגלגל, אפי' רכחו הוא. ר"פ. ג. אבל לקמן מיידי כשמשבר כלים דרך הליכה. ר"פ. ד. והיה לבעל התקלה ליהור בחלתו שלא יטילה חבל עם החררה. ר"פ. ה. ואמאי. והא אדם שדחק בן דעת ופטר בעל הבור. ר"פ. ו. וי'א' שלא בכוונה אמאי יתחייב בברשות. מוס' לקמן נ"ע ד"ש שור. ז. ואי' הנהא למ"ד חייב יבור ברה"ר, אלא למ"ד בור ברשותו והפקיר רשותו ולא הפקיר בורה. הנה מאי שלא ברשות איכא. וי"ל. ר"פ. ח. תוך הדין. ר"פ.

לאסווי ליחכה נירו. שאם ליחכה האש חרישמו של חצירו או סקסכה אצניו חייב. בצבנים שייך לשון סקסוך שלא נשרפו לגמרי אלא סקסכה ונדבקה האש בהן וסקסכה מעט כדאמרין (חולין דף ז' ע"ב) גבי פגימת סכין מסוכסכת מרוח אחת שלא נפגמה מב' לדין לגמרי. ולהכי כתב אש לחייבו בהני דנפקא לן התם (לקמן ט.) מאו השהה דלא שמעינן מהני דמתינתין הא מילתא ליתחייב דבבר שאינו ראוי לה כגון הכא שאין עיקר אש בכך: הגז השוא שבהן שדרין (לפנינו כו'). דמשמע אף כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך ומאי מנית לאסווי: היינו אש. דמולדה דאש היא דמאי שנהא אש מינה שכן כח אחר מעורב בה הינו נמי כח אחר כו': כפר דנייתין. מוקי בהן שור או חמור: אי דאפקריה צין לרב צין (שמואל) דלפנינו (בבבב) דפ' המניח את הכד (לקמן דף ט"ז): היינו כו'. דמתינתין אמרי כל תקלה שהפקיר נפקא לן מצור דחייב דמי היכי דחייבא דבור הוא כהני' דהוי הפקר כדאמרין דפ' שור שנגח את הפרה (לקמן דף ע"ג): על עסקי כרייה ופתיחה צלה לו אף כל תקלתו שהפקיר חייב דהא נמי תמילת עשייתן לנזק דהוא ליה לאסוקי אדעתיה דסופו ליפול ברוח מנייה: אש סוכית. והיינו דנקט בפתמי' הגז השוא: שכן דרבי אילין כו'. אכל אלו לא הויקו בהליכתן אלא השור והחמור נתקל בהן: וחזי בהן דיון. דליכא למפקד מה לצור שכן אין כח אחר מעורב בו ואמאי צלה הגז השוא דמתינתין: צורו המסוגלגל כגון הינו אכן כהני' דבעודה במקומה לא הויקה וגלגלה רגלי אדם ובהמה למקום אחר והויקה שם: אי צהדי דאולי מוקי כו' לא גרס והכי גרסינן היכי דמי אי דאפקריה צין לרב צין לשמואל כו': מעשיו כרייתו גרמה את היזק אכל מעשיו של זה לא הויקה אלא רגלי אדם ובהמה שגלגלוהו: שור יודית. שאין מעשה צעלים גרמו היזק אלא ממונו הויק והיינו הגז השוא דנקט בפתמינתין: כל אלו שאמרו. וקמשיב ואילן להו אלו הפותקים צינמיהם וגורפין מערותיהם כלומר כל אלו שאמרו חכמים שיש להן רשות להשליך נוקיעין לרה"ר ואלו הן פותקין צינמיהם פותקין צינורומיהם המתלחים שופכים ששופקין מהצריהן לרה"ר: וגורפין מערותיהם. ומשליכין וצליהן לרה"ר:

נימוס החמה אין להם רשות. מפני שהרמז נאה והוא מוקלקלו אכל צימות הגשמים שהרמזות מולוכלות יש להן רשות: ואע"פ שצדקות. צ"ד משליכין אש הויקו מייצין: כחו הוא. והיינו אדם ותנא ליה צמתינתין: שור

תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יודית דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא צדקות הניזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כהני' והתין והויק כהני' דחייב כדאמרין לקמן (דף ע"ב): (שי' ג"פ) ה"ג הבור' והאי' שגפלו ארשות הרבים והויקו פמור מלש"ם. וכן כמובן בפתמי' של ר"ש וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אכל אומם דכמובן צהו חייב לשלם לא נהירא דכיון דבשלא הזהירו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו" ממה שמהירין אומו לקון ולסמור: א"י דאפקרינהו בין א"ב בין אשמואל' היינו בור. וא"מ והא משמע לקמן צמתינתין (ד' ע"ב). דלכ"ע המפקיר נוקי לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דבצדק ונטיעה שעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזהירו לקון ולסמור שלא יזיקו ועבר הזמן הוי פושע והוי כמפקיר" נכסיו לאחר נפילת פשיעה:

היי"ן בור. לכאורה נראה דמייירי כשהויקו כותל ואילן בשעת נפילה גופה ואפי' ממה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי צהדי דקאולי קמוקי היינו אש ועוד דאי צהיק דלאחר נפילה מייירי אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסמור אלא נתנו לו זמן לפטור ולסלקן כיון דצהיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין יש לנו ללמדם מצור דעדיף היזק דידהו שהולכים ומזיקין מצור שאינו הולך ומזיק אלא מויק צמקומו ונראה דצהיק דלאחר נפילה נמי

א"י א"ב דאמר בו'. לא גרסינן כדפירשנו (ע"ל): ב"ה א"ב שכן אין כח אחר מעורב בו. למאי" דפריך דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו לפי שהרמז מסייע לו ה"מ למפקד הלא מה לצור שכן מעשיו גרמו לו תאמר בצדקו

אחר מעורב בו חשיב טפי דהשתא ליכא למימר שור יודית אלא אש גרידא ולקמן גבי צור המסוגלגל פריך מה לצור שכן מעשיו גרמו לו דלא שייך התם שכן אין כח אחר מעורב בו דהכי נימא תאמר צור המסוגלגל שכן כח אחר מעורב בו דמשמע דלא הוי צור אלא על ידי כח אחר וזה אינו שהרי נעשה צור בלא כח אחר משמניחו כהני': א"ת ר"י בור המתגלגל. צלל הספרים כחוב אי צהדי דקא' אולי קמוקי כמו הוא" א ופירש הקונטרס דלא גרס ליה וטעמא משום דאמרין לקמן בהנמיח (דף ט"ז): אין דרכן של בני אדם להתצונן בדרכים" ועל התקלה נמי אין לחייבו מטעם אדם המזיק אלא משום דחשיב כרוח מנייה והוי אשו ואין למוחקו צעזעל כך דלענין כדי שלא ילכו כ"כ בחזק שיתמו ויזיקו דרכו להתצונן שפיר" ולהכי פריך כמו הוא ויתמייז המגלגל הכל ולא צעל התקלה ואע"ג דלגבי כלב שנטול המכרה והלך לגדיש כו' (לקמן ד' ט"ז): ופריך בגמרא (ד' ע"ב) ולחייב צעל הגמלת נמי שהוא צעל התקלה היינו משום דכלב לאו בר דעה הוא" אכל הכא" המקלקל צד דמה הוא תדע דאש דליק אש וצא אחר וקרף טלית חצירו או חפר צור וצא אחר ודמף שור חצירו למוכו אין סבירא שתיחייב צעל הצור או צעל האש והמגלגל צרגלי בהמה אש הויק צהדי דאולי התקלה והא דאמרין לקמן פסק הפירה (ד' ע"ב): שור ואדם שחפצו לצור לענין נזקין כולן מייצין דמשמע אפילו צעל הצור" לרי"ך לומר דמייירי אדם כולו כוונה דכיון דאין כוונה כלל מייצ צעל הצור כמו האדם והא דאמרין (ט"ז) לענין ד' דברים דמי ולדות אדם מייצ" הא ד' דברים היינו נזק זכר ויצי' ושבט אכלב נזשת אין חייב עד שיתכוין כדאמר צהובל (לקמן ד' ע"ב) ולא הוי כארבעה דברים דלעיל דהתם לא חשיב נזק והא דאמר (לקמן ע"ב) לענין כופר ושלשים של עבד שור חייב צ"ל דהיינו דוקא כוונה אע"ג

א"י א"ב דאמר בו'. לא גרסינן כדפירשנו (ע"ל): ב"ה א"ב שכן אין כח אחר מעורב בו. למאי" דפריך דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו לפי שהרמז מסייע לו ה"מ למפקד הלא מה לצור שכן מעשיו גרמו לו תאמר בצדקו אחר מעורב בו חשיב טפי דהשתא ליכא למימר שור יודית אלא אש גרידא ולקמן גבי צור המסוגלגל פריך מה לצור שכן מעשיו גרמו לו דלא שייך התם שכן אין כח אחר מעורב בו דהכי נימא תאמר צור המסוגלגל שכן כח אחר מעורב בו דמשמע דלא הוי צור אלא על ידי כח אחר וזה אינו שהרי נעשה צור בלא כח אחר משמניחו כהני': א"ת ר"י בור המתגלגל. צלל הספרים כחוב אי צהדי דקא' אולי קמוקי כמו הוא" א ופירש הקונטרס דלא גרס ליה וטעמא משום דאמרין לקמן בהנמיח (דף ט"ז): אין דרכן של בני אדם להתצונן בדרכים" ועל התקלה נמי אין לחייבו מטעם אדם המזיק אלא משום דחשיב כרוח מנייה והוי אשו ואין למוחקו צעזעל כך דלענין כדי שלא ילכו כ"כ בחזק שיתמו ויזיקו דרכו להתצונן שפיר" ולהכי פריך כמו הוא ויתמייז המגלגל הכל ולא צעל התקלה ואע"ג דלגבי כלב שנטול המכרה והלך לגדיש כו' (לקמן ד' ט"ז): ופריך בגמרא (ד' ע"ב) ולחייב צעל הגמלת נמי שהוא צעל התקלה היינו משום דכלב לאו בר דעה הוא" אכל הכא" המקלקל צד דמה הוא תדע דאש דליק אש וצא אחר וקרף טלית חצירו או חפר צור וצא אחר ודמף שור חצירו למוכו אין סבירא שתיחייב צעל הצור או צעל האש והמגלגל צרגלי בהמה אש הויק צהדי דאולי התקלה והא דאמרין לקמן פסק הפירה (ד' ע"ב): שור ואדם שחפצו לצור לענין נזקין כולן מייצין דמשמע אפילו צעל הצור" לרי"ך לומר דמייירי אדם כולו כוונה דכיון דאין כוונה כלל מייצ צעל הצור כמו האדם והא דאמרין (ט"ז) לענין ד' דברים דמי ולדות אדם מייצ" הא ד' דברים היינו נזק זכר ויצי' ושבט אכלב נזשת אין חייב עד שיתכוין כדאמר צהובל (לקמן ד' ע"ב) ולא הוי כארבעה דברים דלעיל דהתם לא חשיב נזק והא דאמר (לקמן ע"ב) לענין כופר ושלשים של עבד שור חייב צ"ל דהיינו דוקא כוונה אע"ג

דלא הוי דומיא דאדם דבשלא כוונה ליכא כופר ושלשים של עבד כדאי' צהילי שור שנגח ד' וה' (לקמן ד' ע"ב): ב"ה א"ב שכן ש"א ברשות. ד' דאפילו עשאו צדקות ואח"כ הפקיר כיון שהפקיר היינו שלא צדקות: תאמר' בהני דברשות שור יודית. וא"מ למ"ד

תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יודית דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא צדקות הניזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כהני' והתין והויק כהני' דחייב כדאמרין לקמן (דף ע"ב): (שי' ג"פ) ה"ג הבור' והאי' שגפלו ארשות הרבים והויקו פמור מלש"ם. וכן כמובן בפתמי' של ר"ש וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אכל אומם דכמובן צהו חייב לשלם לא נהירא דכיון דבשלא הזהירו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו" ממה שמהירין אומו לקון ולסמור: א"י דאפקרינהו בין א"ב בין אשמואל' היינו בור. וא"מ והא משמע לקמן צמתינתין (ד' ע"ב). דלכ"ע המפקיר נוקי לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דבצדק ונטיעה שעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזהירו לקון ולסמור שלא יזיקו ועבר הזמן הוי פושע והוי כמפקיר" נכסיו לאחר נפילת פשיעה:

היי"ן בור. לכאורה נראה דמייירי כשהויקו כותל ואילן בשעת נפילה גופה ואפי' ממה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי צהדי דקאולי קמוקי היינו אש ועוד דאי צהיק דלאחר נפילה מייירי אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסמור אלא נתנו לו זמן לפטור ולסלקן כיון דצהיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין יש לנו ללמדם מצור דעדיף היזק דידהו שהולכים ומזיקין מצור שאינו הולך ומזיק אלא מויק צמקומו ונראה דצהיק דלאחר נפילה נמי

רבינו חננאל

לאיתווי ליחכה נירו. שאם ליחכה האש חרישמו של חצירו או סקסכה אצניו חייב. בצבנים שייך לשון סקסוך שלא נשרפו לגמרי אלא סקסכה ונדבקה האש בהן וסקסכה מעט כדאמרין (חולין דף ז' ע"ב) גבי פגימת סכין מסוכסכת מרוח אחת שלא נפגמה מב' לדין לגמרי. ולהכי כתב אש לחייבו בהני דנפקא לן התם (לקמן ט.) מאו השהה דלא שמעינן מהני דמתינתין הא מילתא ליתחייב דבבר שאינו ראוי לה כגון הכא שאין עיקר אש בכך: הגז השוא שבהן שדרין (לפנינו כו'). דמשמע אף כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך ומאי מנית לאסווי: היינו אש. דמולדה דאש היא דמאי שנהא אש מינה שכן כח אחר מעורב בה הינו נמי כח אחר כו': כפר דנייתין. מוקי בהן שור או חמור: אי דאפקריה צין לרב צין (שמואל) דלפנינו (בבבב) דפ' המניח את הכד (לקמן דף ט"ז): היינו כו'. דמתינתין אמרי כל תקלה שהפקיר נפקא לן מצור דחייב דמי היכי דחייבא דבור הוא כהני' דהוי הפקר כדאמרין דפ' שור שנגח את הפרה (לקמן דף ע"ג): על עסקי כרייה ופתיחה צלה לו אף כל תקלתו שהפקיר חייב דהא נמי תמילת עשייתן לנזק דהוא ליה לאסוקי אדעתיה דסופו ליפול ברוח מנייה: אש סוכית. והיינו דנקט בפתמי' הגז השוא: שכן דרבי אילין כו'. אכל אלו לא הויקו בהליכתן אלא השור והחמור נתקל בהן: וחזי בהן דיון. דליכא למפקד מה לצור שכן אין כח אחר מעורב בו ואמאי צלה הגז השוא דמתינתין: צורו המסוגלגל כגון הינו אכן כהני' דבעודה במקומה לא הויקה וגלגלה רגלי אדם ובהמה למקום אחר והויקה שם: אי צהדי דאולי מוקי כו' לא גרס והכי גרסינן היכי דמי אי דאפקריה צין לרב צין לשמואל כו': מעשיו כרייתו גרמה את היזק אכל מעשיו של זה לא הויקה אלא רגלי אדם ובהמה שגלגלוהו: שור יודית. שאין מעשה צעלים גרמו היזק אלא ממונו הויק והיינו הגז השוא דנקט בפתמינתין: כל אלו שאמרו. וקמשיב ואילן להו אלו הפותקים צינמיהם וגורפין מערותיהם כלומר כל אלו שאמרו חכמים שיש להן רשות להשליך נוקיעין לרה"ר ואלו הן פותקין צינמיהם פותקין צינורומיהם המתלחים שופכים ששופקין מהצריהן לרה"ר: וגורפין מערותיהם. ומשליכין וצליהן לרה"ר:

א. פירוש. (ואי' השני שבאה התקלה על ידו חייב ולא הראשון. ר"פ. ב. הכא נמי לא יתחייב המגלגל, אפי' רכחו הוא. ר"פ. ג. אבל לקמן מיידי כשמשבר כלים דרך הליכה. ר"פ. ד. והיה לבעל התקלה ליהור בחלתו שלא יטילה חבל עם החררה. ר"פ. ה. ואמאי. והא אדם שדחק בן דעת ופטר בעל הבור. ר"פ. ו. וי'א' שלא בכוונה אמאי יתחייב בברשות. מוס' לקמן נ"ע ד"ש שור. ז. ואי' הנהא למ"ד חייב יבור ברה"ר, אלא למ"ד בור ברשותו והפקיר רשותו ולא הפקיר בורה. הנה מאי שלא ברשות איכא. וי"ל. ר"פ. ח. תוך הדין. ר"פ.

נימוס החמה אין להם רשות. מפני שהרמז נאה והוא מוקלקלו אכל צימות הגשמים שהרמזות מולוכלות יש להן רשות: ואע"פ שצדקות. צ"ד משליכין אש הויקו מייצין: כחו הוא. והיינו אדם ותנא ליה צמתינתין: שור

תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יודית דברשות חייב והא רגל לא מייחייב אלא צדקות הניזק ושם אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כהני' והתין והויק כהני' דחייב כדאמרין לקמן (דף ע"ב): (שי' ג"פ) ה"ג הבור' והאי' שגפלו ארשות הרבים והויקו פמור מלש"ם. וכן כמובן בפתמי' של ר"ש וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אכל אומם דכמובן צהו חייב לשלם לא נהירא דכיון דבשלא הזהירו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו" ממה שמהירין אומו לקון ולסמור: א"י דאפקרינהו בין א"ב בין אשמואל' היינו בור. וא"מ והא משמע לקמן צמתינתין (ד' ע"ב). דלכ"ע המפקיר נוקי לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דבצדק ונטיעה שעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזהירו לקון ולסמור שלא יזיקו ועבר הזמן הוי פושע והוי כמפקיר" נכסיו לאחר נפילת פשיעה:

היי"ן בור. לכאורה נראה דמייירי כשהויקו כותל ואילן בשעת נפילה גופה ואפי' ממה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי צהדי דקאולי קמוקי היינו אש ועוד דאי צהיק דלאחר נפילה מייירי אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דא"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסמור אלא נתנו לו זמן לפטור ולסלקן כיון דצהיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דבור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין יש לנו ללמדם מצור דעדיף היזק דידהו שהולכים ומזיקין מצור שאינו הולך ומזיק אלא מויק צמקומו ונראה דצהיק דלאחר נפילה נמי

נמי